

Rechtszaken en 'twittertrollen' moeten critici Eritrea afschrikken

Het Eritrese regime trekt zich weinig aan van kritiek, maar zijn aanhangers in Nederland houden de pers scherp in de gaten. Als berichtgeving niet bevalt, volgen er intimiderende tweets en rechtszaken. Hoe gaan de 'doelwitten' hiermee om? 'De rechtszaak tegen mij heeft me vooral vastberadener gemaakt.'

TEKST: MARNIX DE BRUYNE
ILLUSTRATIES: ODILO GIROD

'E r is een harde propagandaoorlog gaande, waarbij de rechtbank als instrument wordt gebruikt. Ze willen onze onthullingen ontmoedigen door rectificaties en schadevergoedingen te eisen. Maar we laten ons niet intimideren, we gaan gewoon door met onze verhalen.'

Met nadruk spreekt Philippe Remarque, hoofdredacteur van *de Volkskrant*, deze zinnen uit aan het slot van een lange zittingsdag eind april dit jaar, in een volle zaal van de Amsterdamse rechtbank. Vier uur lang hebben hij en tientallen toehoorders,

van wie zo'n driekwart van Eritrese afkomst, zitten luisteren naar de pleidooien van de advocaten van *de Volkskrant* en van de in Eritrea geboren Meseret Bahlbi.

De laatste verweet *de Volkskrant* onder meer dat die zijn cliënt in een artikel van 27 januari dit jaar onterecht ervan had beschuldigd dreigtweets te versturen en hem daarnaast ten onrechte had afgeschilderd als een steeds radicaler lid van de Eritrese staatspartij. Dat was smaad, en *de Volkskrant* moest dat rectificeren, vond hij. De twee advocaten van de krant toonden vervolgens gedetail-

Meseret Bahlbi: 'Fascistische praktijken'

In een schriftelijke reactie op een aantal vragen zegt Meseret Bahlbi 'ontevreden en teleurgesteld' te zijn over het Nederlandse rechtssysteem. De 'gevestigde media' zouden hem als dader zien, in plaats van 'als slachtoffer van de leugens van Mirjam van Reisen' waardoor zijn familieleden 'hun baan zijn kwijtgeraakt om mijn politieke mening'. Bahlbi: 'Dit soort fascistische praktijken hou je in Nederland niet voor mogelijk. Het past in het plaatje van demonisering van nieuwe Nederlanders die voor hun rechten opkomen, zoals (anti-zwarte-piet-activist) Jerry Afriyie en de leden van politieke partij DENK. De linkse elite laat zich nogal kennen.'

Bahlbi zegt in beroep tegen Van Reisen te zijn gegaan omdat zij 'geen concrete bewijzen' heeft gepresenteerd dat hij iets met 'een inlichtingendienst' te maken heeft. Dat de rechter hem ongelijk gaf, komt volgens hem omdat deze de YPFDJ als 'verlengstuk ziet' van de Eritrese staatspartij PFDJ. Volgens Bahlbi, tot voor kort voorzitter van de Nederlandse afdeling van de YPFDJ, is deze jongerentak van de staatspartij 'juridisch niet verbonden aan de PFDJ. Wel ideologisch'.

In de zaak tegen *de Volkskrant* zou Bahlbi 'zeker' ook in beroep zijn gegaan, als hij voldoende geld had gehad, vervolgt hij. Ook stuurt hij een document met via Facebook verspreide *hatemail*, waaronder enkele doodsbrengingen. 'Ik krijg geen beveiliging', schrijft hij, als bewijs dat 'met dubbele maten' wordt gemeten, 'maar Van Reisen wel'.

Over de sommaties en de hoge schadevergoedingen die hij eist, zegt Bahlbi: 'Wat is hoog? Dat berekent een advocaat. Je weet niet wat voor schade ik en mijn familie hebben opgelopen. En wie zegt dat het niet voor de rechter komt? Dat zal de toekomst uitwijzen. Je begrijpt dat ik niet al de zaken tegelijk kan voeren.' Bahlbi, terugkijkend: 'Gelukkig ben ik met veel liefdie opgegroeid, ben ik hoogopgeleid en heb ik geweldige vrienden. Ik kan het relativeren. De rechtszaken hebben mij aangezet om mij meer in te zetten voor de rechten van nieuwe Nederlanders.'

leerd aan dat Bahlbi wel degelijk banden heeft met het Eritrese bewind, en mogelijk door de staatspartij was geïnstrueerd.

Twee maanden eerder bracht Remarque ook al een hele middag door in de rechtszaal, om zijn journalisten te steunen. Dat kort geding tegen *de Volkskrant* was aangespannen door de Amerikaans-Nederlandse journalist-activist Kevin Roberson, een vriend van Bahlbi, wegens een passage over dreigtwetsen van zijn hand in hetzelfde artikel. Roberson vond dat de journalisten Marjon Bolwijn en Huib Modderkolk daarin zijn goede naam hadden aangetast.

Het gewraakte artikel droeg de kop 'Eritrese intimidatie breidt zich uit'. Mirjam van Reisen, hoogleraar internationale betrekkingen in Tilburg, die vaak publiceert over Eritrea, vertelt daarin hoe ze zich geïntimideerd voelde door de vele scherpe aanvallen aan haar adres in de sociale media. Daarbij

Habtom Yohannes: 'Ik zal nooit marchanderen met de waarheid en nooit gas terugnemen. Nooit'

was ze onder meer uitgemaakt voor 'moordeenaar van Eritrea' en iemand die 'een coup' tegen het regime zou beramen.

De aanleiding voor dat artikel was weer een ander kort geding, tegen Van Reisen, ook al aangespannen door Bahlbi, wegens een opmerking die ze in een radio-interview had gemaakt. Ze zei daarin dat de broer van twee tolken die werken voor de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) 'de spil is van de inlichtingendienst van Eritrea'. Hoewel Bahlbi's naam niet werd genoemd, sprak hij van smaad, omdat zijn persoon zou zijn bedoeld.

Rechtszaken om critici van dubieuze regimes aan te pakken zijn heel gewoon in landen als Zimbabwe of Rusland, waar aanklachten worden opgeklopt of vervalst bewijs aan het dossier wordt toegevoegd. Voor Nederland is het echter een nieuw fenomeen. Eigenlijk is de tactiek onvergelijikbaar, omdat de rechter anders dan in de genoemde landen, in Nederland wél onaf-

hankelijk is en de vrijheid van meningsuiting hier groot is. Dat blijkt alleen al uit de uitspraken van de drie smaadzaken: Van Reisen noch *de Volkskrant* had onrechtmatig gehandeld, oordeelde de rechter, en alle eisen voor rectificaties of schadevergoedingen werden verworpen.

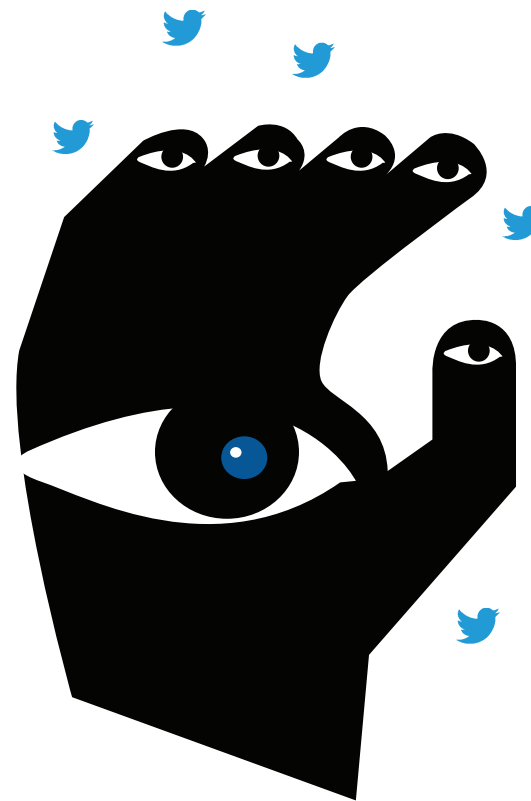
Maar de gerechtelijke uitspraken brachten Van Reisen geen rust. 'Bahlbi is in hoger beroep gegaan, wat ergens na de zomer wordt behandeld', zegt ze half juni. 'Overigens zie ik de hele zaak niet als een actie van Bahlbi tegen mij, maar van een staat tegen mij.'

Verlengstuk

Wat voor staat dat is, valt goed op te maken uit de uitspraak van 13 mei in de zaak-Bahlbi tegen *de Volkskrant*. Volgens de rechter staat wel vast dat 'Eritrea een éénpartijstaat is, dat president Isaias Afewerki geldt als een dictator, dat er in Eritrea geen persvrijheid is, en geen onafhankelijke rechterlijke macht' en dat 'de bemoeienissen van het Eritrese regime met zijn (voormalige) inwoners en zijn critici zich uitstrekken buiten de grenzen van Eritrea.'

Het Volksfront voor Democratie en Gerechtigheid (PFDJ), de enige toegestane partij in Eritrea, heeft een 'jeugdafdeling' met de naam YPFDJ, staat verderop in de uitspraak. Deze heeft 'een directe link' met de moederpartij.

Die achtergrond is belangrijk omdat Bahlbi tot eind vorig jaar voorzitter was van de YPFDJ Nederland. De advocaten van *de Volkskrant*, aldus de rechter, hebben met de bewijsstukken die ze presenteerden, 'voldoende aannemelijk' gemaakt dat deze jongerenbeweging 'instructies ontvangt van de PFDJ', dat die 'ondersteuning van het regime van Afewerki ten doel heeft' en dat haar leden 'werkzaam zijn als informanten voor (de ambassade van) het regime in Eritrea'. De YPFDJ, kortom, kan 'voorspanden worden aangemerkt als verlengstuk van een dictatoriaal regime', aldus de Nederlandse rechter.

Het is precies wat Mirjam van Reisen al tijden beweert. 'Bahlbi blijft echter volhouden dat de YPFDJ een culturele organisatie is.' Dat Bahlbi op dit moment officieel geen voorzitter meer is van de Nederlandse afdeling ervan, doet er volgens haar verder niet veel toe. 'In Eritrea gaat het erom hoe dicht je bij de top staat, wie je daar kent. Dat is belangrijker dan je officiële functie.'

De advocaten van *de Volkskrant* hadden in hun pleitnota al foto's getoond van Bahlbi op een PFDJ-bijeenkomst, waar hij naast Yemane Gebreab staat, de rechterhand van de president en voorzitter van de jongerenorganisatie YPFDJ. Van Reisen: 'In 2015 heeft Gebreab tijdens een bijeenkomst van de

YPFDJ in Duitsland de leden opgedragen de "oren en ogen" te zijn van de partij.' Bahlbi was daarbij aanwezig.

Sancties

De campagne tegen Van Reisen begon in 2009, nadat ze in Brussel een congres had georganiseerd over de problemen in Eritrea. Vlak erna kondigde de VN-Veilighedsraad sancties aan tegen Eritrea, onder meer omdat was gebleken dat het de extremistische moslimorganisatie Al Shabaab in Somalië had gesteund. 'Van die sancties wist ik niets, het was toeval. Maar Eritrea legde een verband tussen het congres en de sancties, hoewel we het niet over Al Shabaab

hebben gehad. Vanaf dat moment was ik een doelwit.'

In de Eritrese en in de sociale media begonnen Eritreërs berichten te verspreiden 'om me verdacht te maken en om mijn reputatie te schaden binnen de Eritrese diaspora, maar ook bij westerse journalisten die over Eritrea schrijven', vervolgt ze.

De campagne nam vorig jaar in hevigheid toe toen *OneWorld*-journalist Sanne Terlingen een artikel schreef over de broer en zus van Bahlbi die bij de IND als tolk verhalen van gevluchte Eritreërs vertaalden, hoewel ze dicht bij YPFDJ-voorzitter Bahlbi stonden. Na dit artikel deed Bahlbi aangifte tegen Terlingen en tegen Van Reisen. >

Voorbeelden van de als intimiderend ervaren tweets. Het politie-onderzoek uit de onderste tweet heeft nooit plaatsgehad; alle aanklachten zijn geseponeerd.

Van die aangiftes deed Bahibi herhaaldelijk verslag. 'Morgen aangiftes tegen Mirjam van Reizen en Sanne Terlingen wegens smaad en laster', en 'Smaad is een ernstig misdrijf. Staat 1 jaar op' twitterde hij bijvoorbeeld op 22 mei 2015. De berichten werden vele malen geretweet door twitteraars met Eritrese namen.

Zijn zulke tweets te zien als intimidatie? 'Voor mijn gevoel zijn ze wel zo bedoeld', zegt Terlingen. 'Bahibi wil dat Van Reizen en ik onze goede naam kwijtrafen én hij wil dat wij dat weten, omdat hij ons *tagt* in die tweets. Terwijl aangifte ergens van doen nog niets bewijst.'

De politie deed vervolgens niets met de aangiftes. Terlingens werkgever *OneWorld* kreeg echter wel een brief van Bahibi's advocaat met een 'sommatie'. Die stelde dat het tijdschrift alleen een rechtszaak kon vermijden als het blad het artikel van de site zou

Terlingen: 'Onze advocaat heeft de sommatie terzijde gelegd. We hebben daarna niets meer gehoord.'

verwijderen, een rectificatie zou plaatsen en 111 duizend euro schadevergoeding zou betalen. Terlingen: 'Onze advocaat en ik hebben de brief goed bekeken en hem toen naast ons neergelegd. Ik heb daarna nooit meer iets gehoord.' Hetzelfde deed ze met een sommatie voor een tweede artikel. Ook radioprogramma *Argos* kreeg een sommatie

wegens een uitzending over hetzelfde onderwerp, evenals Habtom Yohannes, journalist van Eritrese afkomst, die al vele producties over Eritrea op zijn naam heeft staan. Ook het negeren van deze sommaties leidde niet tot een rechtszaak.

Na de rechtszaak tegen Van Reizen probeerden Engelstalige Eritrese media te verhullen dat Bahibi het proces verloor. 'Het recht heeft niet gezegevierd, maar de Waarheid heeft gewonnen. Professor Mirjam van Reizen en haar trawanten weten dat', stond op een Eritrese site. '*Mirjam Van Reizen is not worthy of anything but an accident waiting to happen*', stond elders - 'Van Reizen is niets waard, het gaat zeker mislopen met haar.'

Niet zwichten

Sommaties, getwitterde verdachtmakingen, rechtszaken: wat doet zo'n campagne met je? Geen van de betrokkenen denkt dat de Eritreërs die hierachter zitten erin slagen om verhalen over hun land te ontmoedigen. 'De rechtszaken

hebben alleen maar geleid tot meer media-aandacht voor Eritrea en voor de intimidatiepraktijken', zegt Marjon Bolwijn, die twee keer in de rechtszaal moest verschijnen. 'Het heeft me nog vastberadener gemaakt om uit te leggen wat er gebeurt in Eritrea en om te laten zien dat ik niet zwicht voor bedreigingen', zegt Van Reizen. 'Ik ben door die

rechtszaak ook van alles gaan uitzoeken. Ik weet nu veel meer over de banden tussen Eritrea en de YPFDJ in de diaspora en over hoe het "trollennetwerk" op internet functioneert dat al die aanvallen op mij twitterd en retweet. Daar publiceer ik weer over.' 'Ik kijk bij al mijn journalistieke werk al uit of ik niet uit de bocht vlieg', voegt Terlingen toe. 'Ik let nu hooguit nog beter op hoe ik formuleer.'

Toch, zegt Terlingen, is zo'n Twitter-campagne wel degelijk 'gevaarlijk'. 'Die is bedoeld om mensen die neutraal horen te zijn, zoals journalisten en wetenschappers, in een bepaald kamp te plaatsen. Wie in de val trapt en ruzie gaat maken met regime-aanhangers, kan daarop worden aangepakt zodra hij weer kritisch over het Eritrese regime schrijft.' Emotioneel raakt zo'n campagne je ook, zegt Van Reizen. Al heeft dat nog voordelen. 'Omdat ik het nu zelf aan den lijve heb ondervonden, begrijp ik veel beter wat intimidatie doet met Eritreërs in de diaspora, hoe het hen onzeker maakt en angstig.'

Habtom Yohannes: 'Ik ben bang dat zo'n campagne tot zelfcensuur leidt. Journalisten hebben gewoon geen zin in sommaties en dergelijke.' Hijzelf staat op de radar van de Eritrese autoriteiten sinds 1998, toen hij in *Trouw* een ook voor Eritrea kritisch stuk publiceerde over de grensoorlog met Ethiopië, zegt hij. 'Sindsdien volgen ze me en vertalen ze alles wat ik maak voor de geheime dienst, weet ik uit naar mij gelekte documenten. Het regime ziet mij nu eenmaal als de boosdoener die de Eritrese kwestie op de agenda heeft

grunberg

Elitair

De klacht is niet nieuw maar hij wordt steeds herhaald: er wordt niet naar ons geluisterd. Wie luistert naar de boze burger krijgt naast een hoop gescheld telkens deze boodschap te horen. Vermoedelijk hebben er altijd burgers bestaan die weinig of geen geloof hadden in de democratie, maar zij waren alang blij als zij min of meer met rust werden gelaten door de overheid. Daarin is verandering gekomen; vrijwel overal in het Westen zijn politici en partijen opgestaan die de woede hebben gekanaliseerd en misschien ook wel hebben opgeroepen. Woede is aanstekelijk.

Recentelijk woonde ik een diner bij met een Zwitser, een Duitser, een Amerikaan en twee voormalige inwoners van Oekraïne. Op een gegeven moment hadden we het over democratie en toen zei ik: 'Het volk moet tegen zichzelf in bescherming worden genomen.'

Wat mij betreft een niet zo schokkende uitspraak. Natuurlijk is de burger geen kind, maar hij lijkt er behoefte aan te hebben af en toe als kind te worden behandeld. Mensen hebben grote problemen om zelf hun grenzen te bepalen, zij willen graag dat anderen dat doen.

De Zwitser zei: 'Hier spreekt iemand die het elitairisme in stand wil houden, geen wonder dat de burger boos is. Niemand luistert naar hem.' Aha, dacht

Misschien onderschat ik het volk en is het verstandiger dan ik denk

ik, daar hebben we het. De Zwitser bleek een patriot te zijn, hij beweerde dat elk land een voorbeeld zou moeten nemen aan de directe democratie in Zwitserland.

Ik verdedigde de parlementaire democratie, wees erop dat wij niet de kennis bezitten om over elk onderwerp mee te beslissen, en dat de geschiedenis had bewezen dat het volk zich graag liet meeslepen door charismatische figuren die niet noodzakelijkerwijs het beste voorhadden met dat volk. Dat gaf de Zwitser toe.

Ik wees nog even fijntjes op een referendum dat wij onlangs in Nederland hadden gehad, en dat iedereen intussen weer vergeten is, maar dat veel met Oekraïne te maken had. Mijn Oekraïense vrienden hadden tot mijn verbazing nooit van dat referendum gehoord. Waaruit weer blijkt dat je de beroemdheid van je eigen referenda ook weer niet moet overschatten.

Uiteindelijk gaf de Zwitser toe dat directe democratie in Zwitserland wel wat weg had van groepstherapie. Nu heb ik mij in het verleden in soortgelijke bewoordingen over democratie uitgelaten, maar opeens leek mij die metafoor getuigen van een ietwat ondraaglijk cynisme.

Democratie verdient alleen die naam als de burger werkelijke invloed kan uitoefenen. Hoeveel invloed, dat is de vraag. Zou ongelimiteerde directe democratie niet leiden tot excessen zoals de doodstraf, chemische castratie voor pedofielen en een absurd hoog basisloon voor iedereen?

Maar misschien onderschat ik als een bezorgde ouder de rijpheid van het volk en is het wijzer en verstandiger dan ik denk. Of getuigt het woord 'rijpheid' weer van elitairisme?

Arnon Grunberg

gezet. Onder meer via bedreigingen die ik al jarenlang ontvang, laten ze me weten dat ze me "op de hielen zitten". Gelukkig heeft dit land maatregelen genomen om me te beschermen. Intimidatie went nooit, al heb ik er inmiddels een olifanten huid voor ontwikkeld. Maar ik zal nooit marchanderen met de waarheid en nooit gas terugnemen. Nooit.'

Ook Van Reizen denkt dat media "voorzichtiger zijn geworden" door de intimidatie. 'Dat bedoel ik niet als kritiek: er is veel vastberadenheid bij de media en vrije meningsuiting staat hoog in het vaandel. Maar zeker bij live interviews zullen mensen gaan uitkijken. Ik luister nu naar de radio: wat mensen er daar nu nog uitflappen is goed voor ik weet niet hoeveel rechtszaken per dag, als je dezelfde normen zou hanteren.'

Dan zijn er nog de praktische gevolgen. Van Reizen: 'Wij hebben onze zaak gewonnen en de andere partij is veroordeeld tot betaling van de proceskosten. Maar in Nederland zijn die kosten gebonden aan een bescheiden maximum. Mijn werkelijke kosten liggen vele malen hoger. Je moet dus niet tien van die rechtszaken hebben, ook al win je ze allemaal.'

Eind juni presenteerde de Speciale VN-Onderzoekscommissie voor Mensenrechten in Eritrea haar tweede rapport bij de VN-Mensenrechtenraad in Genève. Daarin stelde ze vast dat Eritrea de afgelopen 25 jaar 'misdadend tegen de menselijkheid' heeft gepleegd in 'gevangnissen, militaire trainingenkampen en in andere locaties' in het hele land. Twee dagen later waren er demonstraties in Genève voor én tegen Eritrea. Van Reizen, die bij de anti-Eritrea-betoging was: 'Er waren indrukwekkend veel Eritreërs uit de diaspora, volgens de politie zo'n tienduizend.' Ze sprak kort de menigte toe, 'vooral om iedereen een hart onder de riem te steken. Slachtoffers van de repressie hebben internationale solidariteit nodig, en mensen zoals ik, die gefundeerd kunnen uitleggen wat er aan de hand is. Door de rechtszaken tegen mij weten ze in elk geval dat ze er niet alleen voor staan.' ♡

Reageren? wordtvervolgd@amnesty.nl